

Лютянська Н. І.,
кандидат філологічних наук,
викладач кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови
Чорноморського національного університету імені Петра Могили

МОВНІ ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ЕТНОЦЕНТРИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В АНГЛОМОВНОМУ МАС-МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ

Анотація. У статті виявлено мовні засоби вербалізації етноцентричної інформації на матеріалі англомовного мас-медійного дискурсу. Разом із визначенням поняття «етноцентризм» зазначено його особливості як у британському, так і в американському мас-медійному дискурсі.

Ключові слова: етноцентричний, мас-медійний, дискурс, міжкультурна комунікація, міжетнічна взаємодія.

Постановка проблеми. Сучасні дослідження національно-культурної специфіки мовних явищ, що відображають особливості сприйняття й мислення представників певних етносів, зумовлені тенденцією зближення світових культур. Інтерацією представників цих культур є діалогічний процес під назвою міжкультурна комунікація, що характеризується різноманітними формами вираження, зокрема міжетнічною взаємодією.

Одним із наукових напрямів міжкультурної комунікації є мовознавчі дослідження, що пов'язані із вивченням дискурсу, який є центральним процесом і результатом комунікативної діяльності (М.О. Акішина, М.Л. Макаров, Л.Л. Славова, І.С. Шевченко, R. Scollon, T.A. Van Dijk, R. Wodak). У час швидкого поширення інформації важливого значення набуває мас-медійний дискурс, що зумовлює інтерес науковців до його дослідження (Т.Г. Добросклонська, М.Р. Желтухіна, С.І. Потапенко, D. Matheson, S. Nawaz, A. O'Keeffe). Останній вербалізує міжособистісну взаємодію як серед представників одного, так і різних етносів у вигляді комунікативної ситуації.

Приналежність учасника комунікації до певного етносу визначає результат міжетнічної взаємодії, часто завершуючись непорозуміннями, що переростають у конфлікти. Крім того, відмінності у культурах та цінностях є фактором, що впливає на успішність процесу комунікації. Ще одним явищем, яке викликає міжетнічні непорозуміння є етноцентризм, що представлений у мас-медійному дискурсі.

Метою статті є визначення мовних засобів вербалізації етноцентричної інформації в англомовному мас-медійному дискурсі, зокрема у британському та американському його варіантах.

Виклад основного матеріалу. Поняття «етноцентризм» ототожнюють із загальною неприязню до представників інших аут-груп (від англ. "out-group") [8, с. 303]. Крім того, етноцентризм визначають як індивідуальну психологічну схильність особи, що має як позитивні, так і негативні наслідки [11]. З одного боку, етноцентризм є засобом виховання патріотизму [11, с. 389], а з іншого – призводить до виникнення непорозумінь між представниками різних культур [11].

Згідно з результатами проведеного дослідження, британському мас-медійному дискурсу характерні надання виняткових властивостей окремим культурам та критика представників інших аут-груп. Розглянемо деякі приклади. Нижченаведений уривок передає побоювання британців

щодо зміни світового порядку, в якому панівну позицію займають країни Азії: *"The global order is being transformed as wealth and power spread into the new emerging economies. Incrementally but remorselessly, "The Asian Century" is taking shape. The implications for our prosperity, security and influence will be immense.*

The question for Britain is whether we have the imagination, boldness and urgency needed to succeed. The stakes could not be higher: our private wealth, our public services and our international standing are all at risk. We either respond by embracing innovative change or live with the consequences of our inertia [17]. У ньому фіксується судження британців про країни Азії, що швидко розвиваються (*new emerging economies*), на основі власних економічних стандартів Великої Британії (*our prosperity, security and influence*). Етноцентрична інформація у даному уривку стосується британців та представників азійських країн. При цьому словосполучення з етнонімом *"The Asian Century"* передає зміни у світовій економіці.

У наступному ж уривку передається етноцентрична інформація щодо сприйняття німців британцями. У свідомості останніх виникає негативне ставлення до німців, що пов'язане з подіями Другої світової війни: *"The Germans are "bewildered" by Britain's fixation with the Second World War according to a prominent historian who says it is time to move on from the obsession"*.

Хоча й німці готові налагодити співпрацю з британцями, останні не мають такого наміру: *"Neil MacGregor, director of the British Museum, says Germany has a "huge admiration" for Britain and that it wants to build a proper relationship with the UK.*

But he adds that the Germans are bewildered that Britain "does not want to know" about the new, modern Germany.

<...> But they are very dismayed that when they come to Britain they are greeted with Nazi salutes! Bewildered that Britain doesn't want to appear to know about Germany now, but wants to freeze the relationship as it was 70 years ago" [19]. Згідно з вищенаведеним уривком німці асоціюються у британців з прихильниками нацизму (*greeted with Nazi salutes*). Знову етноцентрична інформація стосується власне британців та представників інших етносів, у цьому випадку німців.

Інший уривок з британського видання містить вербалізацію уявлень малайзійців про самих себе. У ньому йдеться про коментар колишнього прем'єр-міністра про своїх співвітчизників. Причиною останнього є їхня некомпетентність: *"Malaysians are "stupid", according to the country's former Prime Minister, and they do not know how to run an airline.*

Mahathir Mohamad reportedly made the remarks following the news that the beleaguered Malaysia Airlines is to have its first foreign chief executive.

Malaysian news site Malaysiakini reported Mr Mohamad as saying: "Malaysians are stupid. They don't know how to manage aviation", after the announcement from the Malaysian government that Christoph Mueller, the current chief executive of Ireland's Aer Lingus, will take the helm at the national carrier" [20]. Уривок передає етноцентричну інформацію щодо представників власного етносу. Прикметник *stupid* та заперечна конструкція *don't know how to manage aviation* вербалізують уявлення малайзійського прем'єр-міністра про своїх співвітчизників.

Британський мас-медійний дискурс передає етноцентричну інформацію, що впливає на міжетнічну взаємодію. Етноцентрична інформація вербалізує судження власне британців щодо представників інших етносів, з якими вони взаємодіють. Крім того, британський мас-медійний дискурс поширює й етноцентричну інформацію, що стосується інших етносів.

Американський мас-медійний дискурс має умови для поширення *етноцентричної інформації*, оскільки представникам окремих культур та етносів надаються виняткові властивості.

Етноцентризм в американському мас-медійному дискурсі передає загальну неприязнь членів окремої групи до представників інших груп, або аут-груп. Наприклад, у нижченаведеному уривку йдеться про скандал, що виник навколо власника баскетбольної команди Дональда Стерлінга. Він розкритикував свою подругу за те, що вона привела своїх друзів афро-американців на одну з ігор команди та розміщувала фотографії з ними у соціальних мережах: "*In a recording first obtained by TMZ, Los Angeles Clippers owner Donald Sterling chastised his then-girlfriend, V. Stiviano, who is herself of both African-American and Mexican descent, for bringing African-American guests to games, and posting photos of herself with people of color, including Magic Johnson, to her Instagram account*".

Неприязне ставлення власника команди до афро-американців передається і у наступному уривку: "*It bothers me a lot that you want to broadcast that you're associating with black people. Do you have to?*" Sterling complains" [18]. У даному випадку йдеться про критику з боку представника ін-групи (власника команди) до представників аут-групи (афро-американців).

Ще одним прикладом зневажливого ставлення до представників аут-груп є поданий нижче уривок: "*An African American San Diego police officer is suing the police Department, alleging that he suffered harassment and job retaliation after complaining about the use of a racist cartoon during a training session.*"

Sgt. Arthur Scott, 43, a 10-year veteran of the department, complained about the cartoon, which depicted Frank McCarter, the department's first black officer, as "ape-like". The cartoon appeared around 1909 in the San Diego Sun newspaper.

The cartoon was displayed to show the political atmosphere in San Diego, when McCarter was an officer, including when he assigned to patrol a Chinese neighborhood in downtown. The cartoon includes racist images of Chinese and the word "chinks" [16]. Згідно з ним судовий позов був поданий темношкірим поліцейським (An African American San Diego police officer). Приводом до цього стали образливі малюнки расистського характеру (a racist cartoon), що передають неприязне ставлення до представників окремих етносів та рас. При цьому опис зображеного темношкірого поліцейського "ape-like" та інших осіб "chinks" вербалізує зневагу до них з боку представників ін-групи.

Американський мас-медійний дискурс передає етноцентричну інформацію щодо представників аут-груп, зокрема

йдеться про представників темношкірого населення Сполучених Штатів Америки та їх взаємодію з білошкірою частиною населення країни.

Висновки. Отже, англомовний мас-медійний дискурс, що передає комунікативні ситуації міжетнічної взаємодії, поширює етноцентричну інформацію. Серед мовних засобів, що сприяють цьому, – лексичні одиниці з негативною конотацією. При цьому етноцентрична інформація стосується як британців або американців, так і етносів, що взаємодіють з ними.

Перспективою наступних досліджень є подальше вивчення впливу етноцентричної інформації у мас-медійному дискурсі на утворення етнокультурних стереотипів та формування нової етнічної ідентичності.

Література:

1. Акішина М.О. Мотив як провідне поняття в дослідженні англомовного поетичного дискурсу XXI століття». Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»: Збірник наукових праць. – Херсон: ХДУ, 2015. – Випуск 24. – С. 88–92.
2. Добросклонская Т.Г. Медиадискурс как объект лингвистики и межкультурной коммуникации. Вестник МГУ. Сер. 10: Журналистика. – 2006. – № 2. – С. 20–23.
3. Желтухина М.Р. Тропологическая суггестивность масс-медиаального дискурса: О проблеме речевого взаимодействия тропов в языке СМИ (Текст): монография. – М.: Ин-т языкознания РАН; Волгоград: Изд-во ВФ МУПК. – 2003. – 656 с.
4. Макаров М.Л. Основы теории дискурса. – М.: ИТДГК «Гнозис», 2003. – 280 с.
5. Потапенко С.І. Сучасний англомовний медіа-дискурс: лінгвокогнітивний і мотиваційний аспекти. – Ніжин: Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя. – 2009. – 391 с.
6. Славова Л.Л. Мовна особистість у сучасному американському та українському політичному дискурсі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д. філол. наук: спец. 10.02.17 «Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство». К. – 2015. – 36 с.
7. Шевченко І.С. Етюди про інтердискурсивність. Записки з романо-германської філології. – Одеса: КП ОМД. – 2015. – Вип. 1 (34). – С. 189–95.
8. Berry J.W. Multicultural and ethnic attitudes in Canada: an overview of the 1991 National Survey / J.W. Berry, R. Kalin. Canadian journal of behavioral science. – 1995. – Issue 27. – P. 301–320.
9. Matheson D. Media discourses: analysing media texts. – London: Open University Press, 2005. – 206 p.
10. Nawaz S. Media discourse and their implicit ideologies / S. Nawaz, H.A. Bilal, M. Kalsoom, Z. Fayyaz, H. Nayyar. Asian journal of sciences and humanities. – May 2013. – Vol. 2, No.2. – P. 328–337.
11. Neuliep J.W. Development of a US and generalized ethnocentrism scale / J.W. Neuliep, J.C. McCrockey. Communication research reports. – 1997. – Issue 14. – P. 385–398.
12. O'Keeffe A. Media and discourse analysis. The Routledge handbook of discourse analysis. – London: Routledge. – 2011. – P. 441–454.
13. Scollon R. Intercultural communication: A discourse approach / R. Scollon, S.W. Scollon, R.H. Jones. – Chichester: Wiley-Blackwell. – 2012. – 336 p.
14. Van Dijk T.A. Discourse, power and access. Studies in critical discourse analysis. – London: Routledge. – 1993. – P. 84–105.
15. Wodak R. Methods of critical discourse analysis / R. Wodak, M. Meyer. – London: Sage Publications Ltd. – 2001. – 200 p.
16. Black sergeant sues San Diego Police Department over racist cartoon (Electronic resource) The Los Angeles Times. – 28 January 2015. – URL: <http://touch.latimes.com/#section/600/article/p2p-82655323/>

17. Britain must work with, rather than against, the forces of globalization. (Electronic resource) The Independent. – 8 April 2014. – URL: <http://www.independent.co.uk/voices/comment/britain-must-work-with-rather-than-against-the-forces-of-globalisation-9244975.html>
18. Clippers owner Don Sterling's racist rants raise issues of players' rights (Electronic resource). The Washington Post. – 28 April 2014. – URL: <http://www.washingtonpost.com/news/act-four/wp/2014/04/28/clippers-owner-don-sterlings-racist-rants-raise-issues-of-players-rights/>
19. Don't mention the war! How the Germans are "bewildered" by British fixation with the Second World War [Electronic resource] // The Daily Mail. – 23 September 2014. – URL: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2766219/Don-t-mention-war-How-Germans-bewildered-British-fixation-Second-World-War.html#ixzz3E8Y121ho>
20. 'Malaysians are stupid' and don't know how to run an airline, says former prime minister (Electronic resource) / The Independent. – 7 December 2014. – URL: <http://www.independent.co.uk/news/world/asia/malaysians-are-stupid-and-dont-know-how-to-run-an-airline-says-former-prime-minister-9908697.html>

Лютянская Н. И. Языковые средства вербализации этноцентрической информации в англоязычном масс-медийном дискурсе

Аннотация. В статье изучены языковые средства вербализации этноцентрической информации на материале англоязычного масс-медийного дискурса. Вместе с определением понятия «этноцентризм» указаны его особенности, как в британском, так и в американском масс-медийном дискурсе.

Ключевые слова: этноцентрический, масс-медийный, дискурс, межкультурная коммуникация, межэтническое взаимодействие.

Liutianska N. Language means of spreading ethnocentric information in the English media discourse

Summary. This article deals with language means of spreading ethnocentric information in the English media discourse. The definition above mentioned notion is given along with its specifics in the British as well as American media discourse.

Key words: ethnocentric, media, discourse, intercultural communication, interethnic interaction.